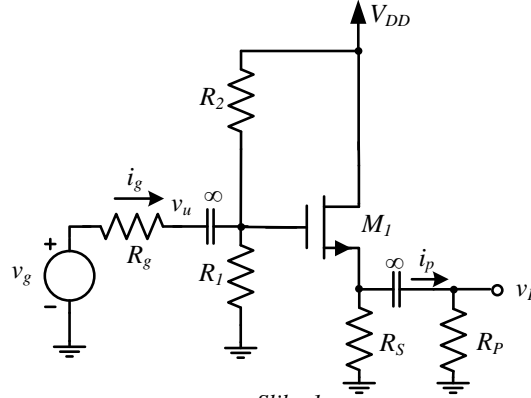

1. U pojačavaču sa zajedničkim drejnom na slici 1, parametri tranzistora su $B = \mu_n C_{ox} W_1/L_1 = 1\text{mA/V}^2$, $V_T = 1\text{V}$, $\lambda_n = 0,02\text{V}^{-1}$, dok je $V_{DD} = 5\text{V}$, $R_1 = 680\text{k}\Omega$, $R_S = 10\text{k}\Omega$ i $R_P = 20\text{k}\Omega$. U slučaju kada je $R_G = 0$, $R_G = 1\text{k}\Omega$ i $R_G = 100\text{k}\Omega$ odrediti:

- Otpornost R_2 tako da napon na sorsu u mirnoj radnoj tački bude $V_S = \frac{V_{DD}}{2}$. Zanemariti uticaj Earlyjevog efekta pri proračunu mirne radne tačke.
- Naponsko pojačanje $a_v = v_p/v_g$ i strujno pojačanje $a_i = i_p/i_g$.
- Ulaznu otpornost R_u koju vidi realni naponski generator i otpornost R_i koju vidi potrošač R_P .

Slika 1

Rešenje:

Najprećemo rešiti zadatak u slučaju idealnog naponskog generatora ($R_G = 0$).

a) Ukoliko je $V_S = V_{DD}/2$, tada je struja drejna MOS tranzistora $I_D = \frac{V_S}{R_S} = \frac{V_{DD}}{2R_S} = 250\mu\text{A}$. Koristeći vezu između struje drejna i napona gej-t-sors, imamo da je $V_{GS} = V_T + \sqrt{2I_D/B}$. Kako je $V_{GS} + V_S = \frac{R_1}{R_1+R_2}V_{DD}$, to je

$$V_T + \sqrt{\frac{V_{DD}}{R_S B}} + \frac{V_{DD}}{2} = \frac{R_1}{R_1 + R_2} V_{DD}$$

$$R_2 = R_1 \left(\frac{V_{DD}}{V_T + \sqrt{\frac{V_{DD}}{R_S B}} + \frac{V_{DD}}{2}} - 1 \right) = 128\text{k}\Omega.$$

b) Šema za male signale prikazana je na slici 1a, $R_G = R_1 \parallel R_2 = 107,7\text{k}\Omega$. Parametri za male signale su

$$g_m = \sqrt{2I_D B} = 707\text{mS}, \quad g_{ds} = \lambda I_D = 5\mu\text{S}.$$

Kada je $R_G = 0$, tada je $v_U = v_G$ i prema slici 1a je

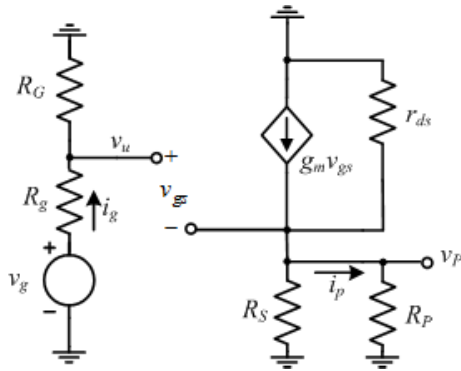
$$v_p = g_m v_{gs} \frac{1}{g_{ds} + G_S + G_P} = g_m (v_u - v_p) \frac{1}{g_{ds} + G_S + G_P}$$

$$a_v = \frac{v_p}{v_u} = \frac{g_m}{g_m + g_{ds} + G_S + G_P} = 0,82.$$

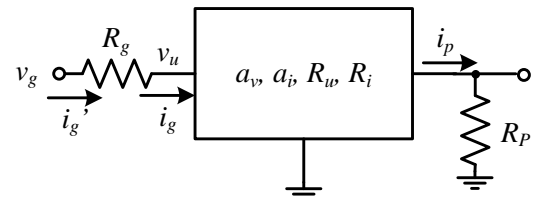
Kako je $i_g = \frac{v_g}{R_g + R_G} = \frac{v_u}{R_G}$ i $i_p = v_p/R_P$ to je $a_i = \frac{i_p}{i_g} = \frac{v_u}{v_g} \cdot \frac{R_G}{R_P} = a_v \cdot \frac{R_G}{R_P} = 4,42$.

c) Ulazna otpornost potrošača je $R_u = R_G + R_g = R_G = R_1 \parallel R_2 = 107,7k\Omega$. Izlazna otpornost potrošača je $R_i = \frac{1}{G_S + g_{ds} + g_m} = 1,23k\Omega$ (npr. postavljanjen test generatora).

U slučaju $R_g \neq 0$ potrebno je da ponovimo samo tačku b). Imamo situaciju kao na slici 1b, gde smo na pojačavač čiji smo parametre već sračunali dodali otpornost R_g redno na ulaz. Kako je strujno pojačanje u ovom slučaju $a_i = i_p / i_g'$ i $i_g' = i_g$ to je strujno pojačanje ostalo nepromenjeno. Promenjeno je jedino naponsko pojačanje. Ono je $a'_v = \frac{v_p}{v_g} = \frac{v_p}{v_u} \cdot \frac{v_u}{v_g} = a_v \cdot \frac{v_u}{v_g}$. Odnos $\frac{v_u}{v_g}$ je određen naponskim razdelnikom između unutrašnje otpornosti generatora R_g i ulazne otpornosti pojačavača R_G , odnosno $\frac{v_u}{v_g} = \frac{R_u}{R_u + R_g}$. Dakle $a'_v = \frac{v_p}{v_g} = \frac{v_p}{v_u} \cdot \frac{v_u}{v_g} = a_v \cdot \frac{R_u}{R_u + R_g}$. U slučaju $R_g = 1k\Omega$ imamo $a'_v = 0,81$, dok u $R_g = 100k\Omega$ imamo $a''_v = 0,43$.

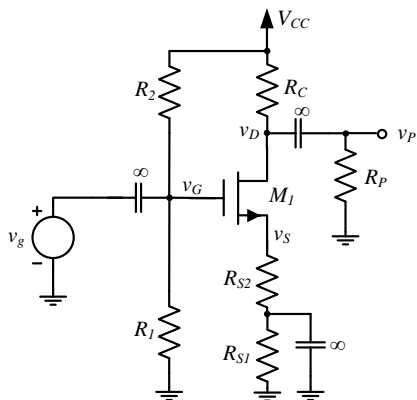
Slika 1a

Slika 1b

2. Za pojačavač na slici 2, parametri tranzistora su $B = \mu_n C_{ox} W_1/L_1 = 500 \mu\text{A}/\text{V}^2$, $V_T = 1\text{V}$, $\lambda_n \rightarrow 0$, dok je $V_{DD} = 5\text{V}$, $R_1 = 1\text{M}\Omega$, $R_2 = 1.5\text{M}\Omega$, $R_{S1} = 5\text{k}\Omega$, $R_{S2} = 1\text{k}\Omega$, $R_D = 12\text{k}\Omega$ i $R_P = 100\text{k}\Omega$.

- Odrediti jednosmerne napone na priključcima tranzistora;
- Ako je $v_g = V_m \sin(2\pi ft)$, $V_m = 50\text{mV}$ i $f = 1\text{kHz}$, nacrtati vremenske dijagrame napona na priključcima tranzistora i na potrošaču;
- Odrediti otpornost R_i koju vidi potrošač R_P ;
- Odrediti maksimalnu amplitudu simetričnog neizobličenog napona na potrošaču $V_{pm \max}$.

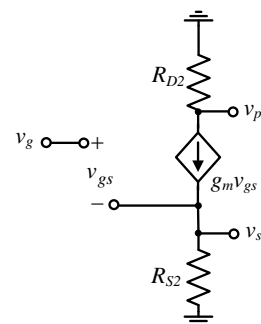
Slika 2

Rešenje:

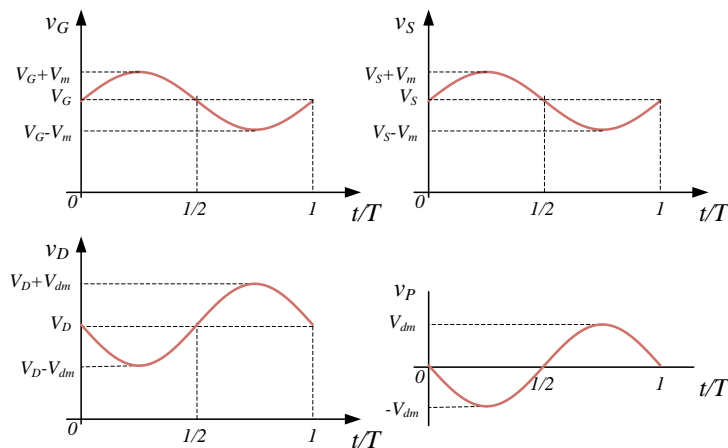
a) U mirnoj radnoj tački je napon gejta $V_G = \frac{R_2}{R_1+R_2} V_{DD} = 4,8\text{V}$. Kako je $V_{GS} = V_G - R_S I_D$ gde je $R_S = R_{S1} + R_{S2}$, to je $V_T + \sqrt{2I_D/B} = V_G - R_S I_D$ odakle je $I_D^2 - 2I_D \left(\frac{V_G - V_T}{R_S} + \frac{1}{BR_S^2} \right) + \left(\frac{V_G - V_T}{R_S} \right)^2 = 0$, tj. $I_D = 418 \mu\text{A}$. Sada je $V_S = R_S I_D = 2,51\text{V}$, $V_{GS} = 2,29\text{V}$ i $V_D = V_{DD} - R_D I_D = 7\text{V}$.

b) Na slici 2a data je šema za male signale, gde je $R_{D2} = R_D \parallel R_P$ i $g_m = \sqrt{2I_D B} = 646,5 \mu\text{S}$.

Prema slici 2a je $\frac{v_s}{R_{S2}} = g_m v_{gs} = g_m (v_g - v_s)$, odakle je $v_s = \frac{g_m R_{S2}}{1 + g_m R_{S2}} v_g$, $\frac{v_s}{v_g} = \frac{g_m R_{S2}}{1 + g_m R_{S2}} = 0,39$. Takođe je i $\frac{v_s}{R_{S2}} = -\frac{v_p}{R_{D2}}$, tj. $\frac{v_p}{v_g} = -\frac{R_{D2}}{R_{S2}} \frac{v_s}{v_g} = \frac{g_m R_{D2}}{1 + g_m R_{S2}} = -4,2$. Amplitude napona su sada $V_{sm} = \frac{v_s}{v_g} V_m = 19,5\text{mV}$, $V_{dm} = \left| \frac{v_p}{v_u} \right| V_m = 210\text{mV}$, $V_{pm} = V_{dm}$, $V_{gm} = V_m$. Vremenski dijagrami napona su dati na slici 2b.

Slika 2a

Slika 2b

c) Otpornost koju vidi potrošač je $R_i = R_D = 12\text{k}\Omega$.

d) Jednačina dinamičke radne prave u $v_{DS} - i_D$ ravni je $i_D - I_D = -\frac{v_{DS} - V_{DS}}{R_{S2} + R_{D2}}$ (slika 2c).

Maksimalna amplituda struje drejna je određena sa jedne strane ulaskom tranzistora u zakočenje, odakle je $I_{dm1} = I_D = 418\mu\text{A}$.

Sa druge strane, amplituda struje drejna je ograničena ulaskom tranzistorom u triodnu oblast

$$i_{D\max} - I_D = -\frac{v_{DS\min} - V_{DS}}{R_{S2} + R_{D2}}$$

$$I_{dm2} = -\frac{\sqrt{2i_{D\max}/B} - V_{DS}}{R_{S2} + R_{D2}}$$

$$I_{dm2} = -\frac{\sqrt{2(I_D + I_{dm2})/B} - V_{DS}}{R_{S2} + R_{D2}}$$

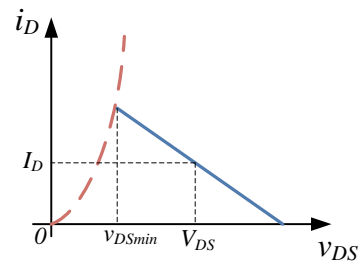
$$I_{dm2}^2 - 2I_{dm2} \left(\frac{V_{DS}}{R_{S2} + R_{D2}} + \frac{1}{B(R_{S2} + R_{D2})^2} \right) + \left(\frac{V_{DS}}{R_{S2} + R_{D2}} \right)^2 - \frac{2I_D}{B(R_{S2} + R_{D2})^2} = 0$$

$$I_{dm2}^2 - 7,96 \cdot 10^{-4} \cdot I_{dm2} + 1,35 \cdot 10^{-7} = 0$$

$$I_{dm2,1} = 244\mu\text{A}, I_{dm2,2} = 551\mu\text{A}.$$

Proverom se dobija da samo prvo rešenje odgovara radu tranzistora u zasićenju, pa je $I_{dm2} = 244\mu\text{A}$.

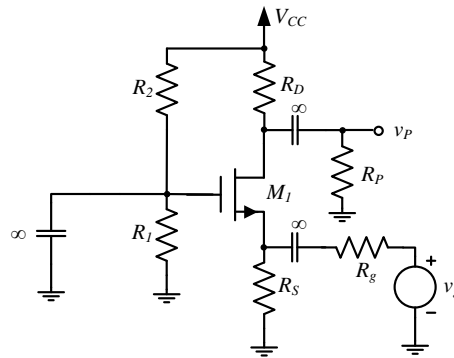
Sada je maksimalna amplituda struje drejna $I_{dm\max} = \min\{I_{dm1}, I_{dm2}\} = 244\mu\text{A}$. Maksimalna amplituda simetričnog neizobličenog sinusoidalnog napona na potrošaču je $V_{pm\max} = R_{D2}I_{dm\max} = 2,61\text{V}$.

Slika 2c

3. U pojačavaču sa zajedničkim gejtom na slici 3, parametri tranzistora su $B = \mu_n C_{ox} W_1/L_1 = 1\text{mA/V}^2$, $V_T = 1\text{V}$, $\lambda_n = 0,01\text{V}^{-1}$, dok je $V_{DD} = 12\text{V}$, $R_g = 1\text{k}\Omega$, $R_1 = 1\text{M}\Omega$, $R_D = 10\text{k}\Omega$ i $R_P = 30\text{k}\Omega$.

- Odrediti otpornosti R_2 i R_S tako da koordinate mirne radne tačke tranzistora budu $(V_{DS}, I_D) = (4\text{V}, 0,5\text{mA})$. Zanimariti uticaj Early-jevog efekta;
- Odrediti naponsko pojačanje $a = v_p/v_g$;
- Odrediti ulaznu otpornost R_u koju vidi realan generator i otpornost R_i koju vidi potrošač R_P ;
- Odrediti maksimalnu amplitudu simetričnog neizobličenog napona na potrošaču $V_{pm\max}$. Zanimariti uticaj Early-jevog efekta.

Slika 3

Rešenje:

a) U mirnoj radnoj tački je $V_{DD} - R_D I_D - V_{DS} - R_S I_D = 0$, pa je $R_S = \frac{V_{DD} - R_D I_D - V_{DS}}{I_D} = 6\text{k}\Omega$. Kako je $\frac{R_1}{R_1 + R_2} V_{DD} = R_S I_D + V_{GS} = R_S I_D + V_T + \sqrt{\frac{2I_D}{B}}$, to je $R_2 = R_1 \left(\frac{V_{DD}}{R_S I_D + V_T + \sqrt{2I_D/B}} - 1 \right) = 1,4\text{M}\Omega$.

b) Na slici 3a data je šema za male signale. Parametri za male signale su $g_m = \sqrt{2I_D B} = 1\text{mS}$ i $g_{ds} = \lambda I_D = 5\mu\text{S}$. Prema slici je $v_{gs} = -v_u$ i $-v_p(G_P + G_D) = g_m v_{gs} + g_{ds}(v_p - v_u)$ odakle je $\frac{v_p}{v_u} = \frac{g_m + g_{ds}}{g_{ds} + G_P + G_D} = 7,3$. Sada je $a = \frac{v_p}{v_g} = \frac{v_p}{v_u} \frac{v_u}{v_g} = 7,3 \cdot \frac{R_u}{R_u + R_g}$, gde je R_u ulazna otpornost koja će biti određena u sledećoj tački.

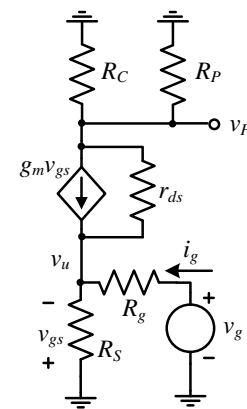
c) Prema šemi sa slike 3a je $i_u = v_u G_S + v_p(G_D + G_P) = v_u G_S + \frac{v_p}{v_u} v_u (G_D + G_P)$, što je na osnovu prethodne tačke $i_u = v_u G_S + \frac{g_m + g_{ds}}{g_{ds} + G_P + G_D} v_u (G_D + G_P)$. Odavde je $G_u = \frac{i_u}{v_u} = G_S + \frac{g_m + g_{ds}}{g_{ds} + G_P + G_D} (G_D + G_P) = 1,13\text{mS}$, pa je $R_u = \frac{1}{G_u} = 881\Omega$. Otpornost koju vidi potrošač R_P je $R_i = R_D \parallel r_{ds} = 9,5\text{k}\Omega$.

Sada možemo da sračunamo naponsko pojačanje iz tačke b). Zamenom brojnih vrednosti je $a = 3,42$.

d) Maksimalna vrednost neizobličenog napona na potrošaču određena je zakločenjem tranzistora $v_{P\max} = R_D \parallel R_P \cdot I_D = 3,75\text{V}$. Minimalna vrednost napona na potrošaču određena je ulaskom tranzistora u triodnu oblast

$$v_{P\min} = V_G + v_{DG\min} - V_D = \frac{R_1}{R_1 + R_2} V_{DD} - V_T - (V_{DD} - R_D I_D) = -3\text{V}.$$

Maksimalna amplituda simetričnog neizobličenog napona na potrošaču je $V_{pm\max} = \min\{v_{P\max}, v_{P\min}\} = 3\text{V}$.

Slika 3a